

■ TRIBUNA POLITICA

Manar ina vischnanca cun success

BARBARA JANOM STEINER.
PRESIDENTA DA LA REGENZA

Regularmain occupa il tema dal manar ina vischnanca las Grischunas ed ils Grischuns. Nua che quest tema è stà l'object da discussiuns politicas l'ultim temp, è el vegnì discutà en moda cuntraversa e savens emozionala: Ina giada è quai il pensum da la presidenta u dal president communal, in'otra giada la tema che la vegnia accumulada en ils mauns dal president, sch'ina direcziun duai remplazzar il model directiv usità. Il tema da la direcziun d'ina vischnanca daventa adina pli impur-tant.

Il sistem da milissa è sco in fil cotschen che sa tira tras quasi tut ils secturs da noss stadi e da nossa societad e che ha er ina piazza centrala en nossa identitad. Gist en quai che concerna la cuntrada da vischnancas en Svizra è el in element constitutiv: passa 80 pertschient da tut las suprastanzas communalas lavuran numnadain en uffizi d'onur. Adina dapli vischnancas han però difficultads da chattar candidatas e candidats qualifitgads per ils differents uffizis communalas. Tenor mias observaziuns è la «conservabladad» da las politicras e dals politichers executivs en uffizi d'onur sa reducida tendenzialmain. Il sistem da milissa stat sut squitsch. Per quai datti differents motivs: 1. L'augment da la mobilitad da la populaziun reducescha l'identificaziun cun la vischnanca (mumentana) da

domicil. Da las midadas socialas resulta ina individualisaziun, per uschè dir davent dal princip dal burgais al princip dal consumant. 2. I daventa adina pli difficil d'exequir in uffizi public sper l'activitad professiunala principala. Politica e professiun pretendan ozendi uschè blier che autoritads da milissa reusseschan da coordinar quellas duas chaussas mo cun difficultads. 3. La burgaisa ed il burgais sco er l'economia fan – tut tenor sco ch'els èn pertutgads – pretendiuns adina pli grondas a la qualitad ed a la quantitad da las prestaziuns publicas. 4. Las instanzas statalas surordinadas pretendan adina dapli en quai che concerna l'adempliment da las incumbensas. 5. Il «retgav» en furma da stima e da prestige stat en ina relaziun adina pli disfavouraivla cun ils «custs» en furma da lavur, ma er en furma d'in exponiment public.

Tgi ch'è – sco jau – persvadì ch'il federalissem en Svizra cun ses trais stgalims (vischnanca, chantun, confederaziun) è in model da success, sto far

tut per che las instituziuns federalas na vegnian betg indeblidas. L'intent da la reforma da vischnancas e dal territori è quel da rinforzar la vischnanca sco instituziun, q.v.d. da rinforzar las vischnancas en lur autonomia. Sch'ins cumenza però en il federalissem da prender resguard dal pli flavel, resulta da quai directamain ina centralisaziun. Vischnancas flavlas indebleschan il federalissem. In ulteriura via è segiramain d'applitgar models adattads per manar ina vischnanca resp. d'optimar quests models. Atgnamain sa tracti da reparter en moda clera las incumbensas e las cumpetenzas e da lavar en process transparents e chapibels. Ultra da quai èsi en mes eglis ina necessitad actuala da dar a las autoritads communalas elegidas la confidenza ch'ellas dovran per ademplir lur incumbensas politicas. Latiers tutgan er ina salarisaziun che correspunda a la prestaziun sco er andaments da lavur simpel ed effizients entaifer l'administraziun communal.

Jau sun persvasa: Il sistem da milissa vegn er ad esser ils proxims onns l'element central per manar las vischnancas en il chantun Grischun, er sche las pretendiuns vegnan per part professiunalisadas pli fitg en quest regard. La professiunalisaziun stat er en accord cun la milissa e cun la proximitad a las burgaisas ed als burgais. Perquai ves jau la professiunalisaziun sco schanza per vischnancas fermas.